Peppi Saikku

6.11.2023

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 8.11.2023

Lausunto hallituksen esityksestä 60/2023 vp laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi otsikossa esitetystä asiasta.

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaisten nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavaa muutetaan. Jatkossa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahassa olisi vain yksi vähimmäismäärä, sekä vain yksi laskukaava vähimmäismäärän ylittäville kuntoutusrahoille.

Esitys liittyy pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa osatyökykyisten työelämään osallistumisen vahvistamiseen ja sen tavoitteena on tasapainottaa valtion taloutta ja tuoda säästöjä. Lisäksi esityksellä tavoitellaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuusjärjestelmän yksinkertaistamista ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksia saavien saattamista keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

THL näkee, että esitys ei edistä osatyökykyisten työelämään osallistumista tai työllisyyttä, koska sen myötä kannusteet osallistua ammatilliseen kuntoutukseen heikkenevät. Kuntoutusrahan heikennys kohdistuisi kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajiin ja nuoriin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Näiden ryhmien toimeentuloa ollaan heikentämässä myös muilla etuusleikkauksilla, joiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittäviä.

Suuri osa Kelan kuntoutusrahan saajista saa muitakin etuuksia. Sosiaaliturvaan kuuluvien etuuksien ja palvelujen käyttö on nuoren kuntoutusrahaa saaneilla merkittävästi yleisempää verrattuna muihin saman ikäisiin: nuoren kuntoutusrahan saajista joka kolmas (33 %) sai yleistä asumistukea, reilu neljännes jotakin vammaisetuutta (27 %), yli viidennes (22 %) perustoimeentulotukea ja joka kahdeksas (12 %) opintotukea vuonna 2021.

Esityksen arvioidaan kasvattavan sekä toimeentulotuen että yleisen asumistuen menoja, mutta samanaikaisesti on tekeillä useita etuusleikkauksia ja indeksijäädytyksiä, jotka vaikuttavat kuntoutusrahan saajien toimeentuloon. Näin ollen toimeentulotuen tarve voi tosiasiallisesti olla suurempi kuin esityksessä on ennakoitu. THL:n kokonaisarvion mukaan koko väestön tasolla eri etuusleikkausten myötä laskennalliseen toimeentulotukeen oikeutettujen määrä lisääntyisi kaikkiaan noin 30 %:lla ja laskennallinen toimeentulotuen määrä kasvaisi yli 80 %:lla etuudensaajista vuoteen 2027 mennessä.

Lisäksi erityisesti vammaisten nuorten hakeutuminen työkyvyttömyyseläkkeelle voi esityksen myötä lisääntyä, koska nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä tulisi olemaan takuueläkettä

Peppi Saikku

6.11.2023

matalampi. Ero kasvaisi entisestään, mikäli nuoren kuntoutusrahan määräytymisperusteeksi tulevan sairauspäivärahan indeksijäädytys toteutetaan, mutta takuueläkkeeseen tehdään indeksikorotus.

Esitys on linjassa hallitusohjelman mukaisen yhden perusturvaetuuden valmistelun kanssa yksinkertaistamalla ja yhtenäistämällä kuntoutusrahaetuusjärjestelmää tältä osin. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta voidaan kuitenkin nähdä perusteita erityisiin kannustimiin niille ihmisille, jotka ovat haavoittuvimmassa asemassa. Toimeentulon turvaaminen pitkäkestoisen ammatillisen kuntoutuksen aikana on tärkeää, jotta myös lähtökohtaisesti heikossa taloudellisessa tilanteessa olevat osatyökykyiset nuoret ja aikuiset hakeutuvat ja osallistuvat tarpeensa mukaiseen kuntoutukseen. Nuoren kuntoutusrahan saajista yli 90 %:lla on taustalla mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriö ja heidän ammatillisen kouluttautumisensa tukeminen kuntoutuksen avulla on keskeistä työelämään osallistumisen ja työllisyyden edistämiseksi.

Taloudellisten kannustimien heikentyessä olisi tärkeä varata riittävästi resursseja nuorten ja työelämän ulkopuolella olevien aikuisten ammatillisen kuntoutuksen tarpeiden tunnistamiseen, ohjaukseen ja tukeen.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Mika Salminen